

GÜZEL SANATLAR VE SPOR LİSELERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ

Yrd. Doç. Dr. Abdullah AYAYDIN

KTÜ, Fatih Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Özet

Sanat eğitimi, bireylerin sanat ve kültür alanlarında yetiştirilip bilinçlendirilme çabasıdır. Güzel sanatlar ve spor liselerindeki sanat eğitiminde öğretmen önemli bir role sahiptir. Eğitimde kalitenin artması için sanat eğitiminde karşılaşılan sorunların giderilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, resim öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma grubu 66 resim öğretmenin katılımıyla oluşturulmuştur. Verilerin analizi sonucu, sanat eğitiminde görülen sorunlar (1) yönetim ile ilgili sorunlar, (2) fiziki ortamlar ve kaynak yetersizliği ile ilgili sorunlar, (3) yapı ve işleyiş ile ilgili sorunlar, (4) Resim öğretmeni ile ilgili sorunlar, (5) öğrenci alımı ve sınavlarla ilgili sorunlar, (6) eğitim programı ile ilgili sorunlar ve (7) Sosyokültürel çevre ve yanlış anlayışlar ile ilgili sorunlar olmak üzere yedi temel kategoride ortaya çıkmıştır. Sanat eğitiminin iyileştirilmesi ve sorunların çözümü için araştırma bulgularına dayalı yorum ve öneriler yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Güzel sanatlar ve spor liseleri, resim öğretmenleri, sorun.*

PROBLEMS IN FINE ARTS AND SPORT HIGH SCHOOL AND SUGGESTIONS FOR SOLUTIONS: OPINIONS OF TEACHERS

Abstract

Art education can be called as the effort of having people to grow up and make them conscious of art and culture. Teacher has an important role on art education in Fine Arts and Sport High Schools. The problems in art education should be eradicated in order to increase quality. The purpose of this study is to investigate opinions of art teachers about problems in art teaching. Qualitative research methodology was used in this study. The participants of the study were 66 art teachers. As a result of the analysis of the public survey through the method of qualitative data analysis, problems in art education have been classified as (1) management, (2) physical environment, instructional material and access to resources, (3) educational system and policy, (4) art teacher, (5) get student and examinations, (6) curriculum planning, and (7) sociocultural environment and myths. How the problems facing art education can be handled and how the field can be improved is discussed on the basis of research findings.

Key Words: *Fine arts and sport high schools, art teacher, problem.*

1. Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski bir soru olan “*sanat nedir?*” sorusu, günümüze kadar tartışılmıştır ve hala kesin bir yanıtı ulaşılmış gibi de gözükmemektedir (Erinç, 2004:21). Bu soruya çok farklı açılardan bakılmış ve çok farklı cevaplar verilmiştir. Edman’a (1998:12) göre; sanat sadece heykel, resim, senfoni demek değildir. Sanat, hayatı anlayan zekânın, onu en ilgi çekici, en güzel şekillere sokması demektir. Fischer’e (1993:36) göre; gerçek, efsaneye; büyücülük töreleri dinsel tapınmaya; en sonunda büyücülüğün kendisi de sanata dönüşmüştür. Genç’e (2004:10) göre; sanat, bazen korkuyu, dehşeti, coşkuyu, hüznü veya sevinci görsel araçlarla dışa vurmaktır, bazen sıradan bir fenomenin görsel anlam katmanlarını deşifre etmek, bazen de, basmakalıp anlaşılabilirliğin nesnel gerçekliğini yıkmaktır. Ashton’a (2001:27) göre; doğruyu –en azından, anlamamız için bize dayatılan doğruyu– fark etmemizi sağlayan bir yalandır sanat. Kuspit’e (2006:51) göre; su dolu bir bardağın içine konan çubuk bükülmüş gibi görünür, ama biz aslında çubuğun bükülmediğini biliriz. Su gibi sanat da yanılısama aracıdır. Sanat, deyim yerindeyse, akıl yoluyla doğrusu görülebilen doğal bir yalandır. Gombrich’e (2007:15) göre ise; sanat diye bir şey yoktur, aslında yalnızca sanatçılar vardır.

Sanat kavramı her ne kadar farklı tanımlamalara sahip olsa da, insanın hayatında sanatın etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Geiger’e (1985:76) göre; sanatın en önemli etkisi, onun bizi günlük hayattan kurtarması, güncel dertlerin üstüne yükseltmesidir. Sanatın bu görevi çok kez büyük laflarla dile getirilir: Sanat bizi nasıl da günlük hayatın getirdiği küçük, ters, kirli şeylerden kurtarır, onları silip süpürür; bizi, duyulara bağlı varlığımızı aşan bir görüntü dünyasına yükseltir. Sanatın, insanı günlük hayattan kurtaran bu misyonu gerçekleştirdiği tartışılmaz.

Sanatın insanoğlunun hayatındaki varlığı herkesçe kabul edilebilecek bir gerçekliğe sahiptir. Buna göre sanatın eğitim sistemi içinde yer almasının gerekliliği de tartışılmaz öneme sahip görülmektedir. Sanat genel eğitim içinde yer alan dersleri düzeyinde olabildiği gibi sanat eğitimi ağırlıklı ortaöğretim kurumları şeklinde de olabilmektedir. Türkiye’de yer alan ve sanatı öğretmeyi hedefleyen örgün ortaöğretim kurumlarından biri de Güzel Sanatlar ve Spor Liseleridir.

1.1. Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri

İlki 1989 yılında İstanbul'da açılan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ilk kez 1993 yılında mezun vermiştir (Buyurgan, 2000:32). Ortaöğretimde okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğini esas alan bir yapıya geçilmesi çalışmaları kapsamında; Anadolu güzel sanatlar liseleri ile spor liselerinin “Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi” adı altında birleştirilmesine ve 2009-2010 eğitim-öğretim yılından itibaren 9’uncu sınıftan başlamak üzere uygulamaya geçilmesine karar verilmiştir.

Güzel sanatlar ve spor liseleri, Anadolu lisesi statüsünde olup güzel sanatlar ve spor eğitimi alanında yatılı, gündüzlü ve karma olarak ilköğretim üzerine 4 yıl eğitim ve öğretim yapılan okullardır. Bu okullar, öncelikle güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Ve Spor Liseleri Yönetmeliği'ne göre, okulun amacı 6.maddede şöyle belirlenmiştir (MEB, 2009): Öğrencilerin Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaçları yanı sıra güzel sanatlar ve spor alanlarında; a) İlgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda güzel sanatlar ve spor eğitimi ile ilgili temel bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik eğitim-öğretim görmelerini ve alanlarında başarılı bireyler olarak yetişmelerini, b) Güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını, c) Türk sanat, kültür ve sporuna katkıda bulunan ve başarıyla temsil eden bireyler olarak yetişmelerini, ç) İş birliği içinde çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazanarak takım ruhu ile hareket etmelerini, d) Alanlarıyla ilgili araştırma yaparak yorum ve uygulama yetkinliğine ulaşabilmelerini, e) Millî ve milletlerarası sanatsal ve sportif faaliyetleri takip ederek bilgi ve kültürlerini geliştirmelerini, f) Spor disiplini ve centilmenliği ile sanatçı duyarlığını benimseyen bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır.

1.2. Problem Durumu

Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda, yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır (Tezcan, 1992:3). Öğretmen ise eğitimin asli ve vazgeçilmez unsurudur ve öğretimi belirli bir ölçüde etkiler (Binbaşıoğlu,1994,272). İyi yetişmiş vasıflı

öğretmenler sistemin yapısından gelen zaaf ve hataları da telafi ederek eğitimin kalitesini daha üst seviyede tutabilirler (Ekinci, 1987:369). Başka bir deyişle, öğretmen eğitim sürecini yönlendiren öğrencilerin öğrenmesine rehberlik eden bir kılavuzdur denilebilir.

Sanat eğitiminde ise öğretmenin rolü daha da önem kazanır. Bu derslerde öğretmenin tutum ve davranışları bazen diğer etkenlerden daha çok ön plana çıkabilmektedir. Çünkü bu derste öğrencinin en temel ve en güvenilir kaynağı öğretmendir. Çoğu zaman öğrenci dersi öğretmen ile eşleştirebilir (Ayaydın, 2007). Yani Resim öğretmeni, öğrenci için sadece öğreten olmaktan daha çok şey ifade edebilir.

Öğrenme sürecini yönlendirebilecek ve günümüzün eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek öğretmenlerden bahsedebilmek için öncelikle öğretmenlerin sorunlarının bilinmesi gerekir. Sanat eğitiminde istenen kaliteye ulaşabilmek için öğretmenlerin sorunlarına çözüm üretilmesi ve yaşama geçirilmesi gerekir. Bu nedenle, sanat eğitiminin en yoğun olarak verildiği güzel sanatlar ve spor liselerinde görev yapmakta olan resim öğretmenlerinin yaşadığı güncel sorunların araştırılmalarına gerek duyulmuştur.

1.3. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde görev yapmakta olan resim öğretmenlerin güncel sorunları nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde görev yapmakta olan resim öğretmenlerinin güncel sorunlarının belirlenmesi, tartışılması ve sorunların çözümüne yönelik önerilerin sunulması amaçlanmaktadır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma; Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde görev yapmakta olan resim öğretmenlerinin güncel sorunlarının belirlenmesi, bu sorunların

tartışılarak çözümüne yönelik önerilerin sunulması ve açık uçlu tek soru yöntemi sayesinde, var olan sorunların öncelikleri hakkında fikir verecek yapıda olması bakımından önem taşımaktadır.

2. Yöntem

Araştırmada durum tespitine yönelik bir model esas alınmış, betimsel yöntem kullanılarak büyük örneklem gruplarını hedefleyen anketler yoluyla veriler elde edilip toplanan verilerin işlenmesinde nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

2.1. Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de eğitim-öğretim yapılan Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin resim bölümlerinde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri arasından sosyoekonomik ve kültürel farklılıklar göz önünde tutularak farklı bölgelerden seçilen Ankara Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Adıyaman Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Aydın Yüksel Yalova Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Bolu Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Bursa Zeki Müren Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Çorum Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Diyarbakır Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Edirne Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Erzincan Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Gaziantep Ticaret Odası Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Isparta Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, İçel Nevit Kodallı Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Kayseri Fevziye-Memduh Güpgüpoğlu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Kastamonu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Kırklareli Lüleburgaz Türkiye Elektrik Kurumu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Kocaeli Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Kütahya Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Ordu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Sivas Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Trabzon Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Bartın Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Aksaray Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi ve Osmaniye Abdurrahman Keskiner Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi öğretmenlerinden 66 resim öğretmeni oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılandırılmamış görüşme niteliğinde, konu ile ilgili görüşlerini ortaya koyabilecekleri tek açık uçlu soru sorulmuştur ve araştırma verileri yazılı olarak, araştırmacının gözetiminde toplanmıştır. Öğretmenlerin konuya kısıtlama getirmeden odaklanmasını hedefleyen “*Sizce Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin en önde gelen sorunları nelerdir?*” şeklinde genel bir soru yöneltilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmadan anket yoluyla elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemi tabanlı istatistiksel yöntemlere de başvurularak çözülmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Araştırmada, ankette yer alan açık uçlu soruya verilen cevaplardan yararlanarak elde edilen bulguların çözümlenmesinde *betimsel analiz* ve *içerik analizi* yaklaşımlarına başvurulmuştur. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. İçerik analizinde ise temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2000:158-162).

Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar belirli kelimelere göre içerik analizine tabi tutulduktan sonra kategorize edilerek veriler bazı başlıklar altında toplanmıştır. Elde edilen veriler uygun başlıklar altında toplandıktan sonra betimsel olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Verilerin analizi sonucu, Güzel Sanatlar Ve Spor Liselerinde görev yapan öğretmenlerin sorun olarak düşündükleri faktörler; (1) yönetim ile ilgili sorunlar, (2) fiziki ortamlar ve kaynak yetersizliği ile ilgili sorunlar, (3) yapı ve işleyiş ile ilgili sorunlar, (4) Resim öğretmeni ile ilgili sorunlar, (5) öğrenci alımı ve sınavlarla ilgili sorunlar, (6) eğitim programı ile ilgili sorunlar

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri:
Öğretmenlerin Görüşleri

ve (7) sosyokültürel çevre ve yanlış anlayışlar ile ilgili sorunlar olmak üzere toplam yedi temel kategoride ortaya çıkmıştır. Bu bölümde bu konu başlıkları altında toplanan katılımcı görüşleri sunulmaktadır. Ayrıca Tablo 1’de katılımcıların belirlediği sorunların frekans (*f*) ve yüzdeleri (%) verilmekte ve araştırmacı tarafından yorumlanmaktadır.

Tablo 1: Sorunlar Kategorize Edilmiş Hali

<i>Sorunlar Kategorisi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1. Yönetim ile ilgili sorunlar	32	48
2. Fiziki ortamlar ve kaynak yetersizliği ile ilgili sorunlar	32	48
3. Yapı ve işleyiş ile ilgili sorunlar	31	47
4. Resim öğretmeni ile ilgili sorunlar	18	27
5. Öğrenci alımı ve sınavlarla ilgili sorunlar	17	26
6. Eğitim programı ile ilgili sorunlar	17	26
7. Sosyokültürel çevre ve yanlış anlayışlar ile ilgili sorunlar	10	15

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan resim öğretmenlerinden 32 (%48) öğretmene göre Güzel Sanatlar Ve Spor Liselerinin en başta gelen iki sorununun “Yönetim ile ilgili sorunlar” ve “Fiziki ortamlar ve kaynak yetersizliği ile ilgili sorunlar” olduğu görülmektedir. Öğretmenlere göre, yaşanan diğer sorunlar diğer konular ise; 31 (%47) öğretmene göre “Yapı ve işleyiş ile ilgili sorunlar”, 18 (%27) öğretmene göre “Resim öğretmeni ile ilgili sorunlar” 17 (%26) öğretmene göre “Öğrenci alımı ve sınavlarla ilgili sorunlar ve Eğitim programı ile ilgili sorunlar” 10 (%15) öğretmene göre “Sosyokültürel çevre ve yanlış anlayışlar ile ilgili sorunları”dır.

3.1. Yönetim ile İlgili Sorunlar

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde görev yapmakta olan resim öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin ifade ettikleri görüşlere -genel olarak- bakıldığında; ilk sıralarda yer alan sorunların yönetimle ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden önemli bir çoğunluğu (%48) bu sorunu en oneli sorun olarak dile getirmiştir. Yönetim ile ilgili

sorunlar kendi içinde irdelendiğinde en çok bahsedilen sorunun idarecilerin genellikle alandan yani resim ya da müzik branşından olmayışı ile ilgilidir. Bir öğretmen bu konuyu *“Yöneticiler alandan gelmediği için diyalog problemi var”* cümlesi ile ifade ederken başka biri ise *“Alan hâkimiyeti olmayan idari beceri ve yetenekten yoksun idari kadroların işleri kolay yürütmek adına lakayt tutum içinde olmaları, keyfi uygulamaları büyük sorun oluşturmaktadır”* şeklinde ifade etmiştir. İdarecilerin alan dışından olması başka sorunları da beraberinde getireceği düşünülebilir. Örneğin bir öğretmenin *“İdarenin öğretmenler üzerinde çeşitli vesilelerle baskı kurması hatta ders ücretlerini dahi ellerinde koz olarak kullanmaları büyük bir sorun teşkil etmektedir”* cümlesi idarecinin alan dışından olmasının idareci baskısını beraberinde getirebileceğine işaret etmektedir. Bunun yanında; idarecilerin alan dışından olması onları öğretmenin gözünde nitelsiz konumuna düşürebilmektedir. *“Okulumuzun öncelikli sorunu nitelikli idarecilerin okul yönetiminde olmaması ve atama yoluyla gelen ama sınav usulüyle gelmeyen idarecilerimizdir”* şeklinde bir düşünce buna işaret ediyor olabilir. Bu durum ayrıca idarecilerin öğretmenler gibi sınava girmesi gerektiğini ortaya çıkarmakta ve bu konuya şiddetli eleştiriler gelmesine yol açmaktadır. Buna paralel olarak *“yöneticilerin de öğretmenler gibi sınava alınmaması”* birçok öğretmen tarafından sorun olarak gösterilmiştir. Bir öğretmenin *“İdareci branşlarının farklı olması onların planlarımızı anlamasında güçlük çıkarıyor. Farklı dillerde konuşunca büyük bir kaos ortaya çıkıyor”* cevabı manidardır. Bu sorunların çözümüne acil çözüm olarak ise *“Sanatın dilinden anlayan belirli yeterlilik düzeyindeki kişilerin öncelikle müdür konumuna getirilmesi gerekmektedir”* önerisine rastlanmıştır. Bazı öğretmenler ise idarecilerin farklı alanlardan olması sorununu daha da ön plana çıkararak *“İdarecilerin öğretmenleri anlamadığını düşünüyorum”, “Bugün okullara atanan idarecilerin resim ve müzikle yakından uzaktan ilgileri bile yok”, “İdarecilerimizin alan eğitimi almamış, işimiz ve eğitim anlayışımız hakkında bilgi sahibi olmayan bireylerden oluşması”, “Okul idarecisinin alanlardan olmaması görüş farkı ve sıkıntıya yol açmaktadır”, “İdareci statüsünde olan personelin alana yabancı olmasından dolayı sorunlar ve çözümleri konusunda yetersiz olmaları”, “İdarecilerin okulun yapısını ve işleyişini anlamamasına dayalı olarak ciddi anlamda uygulamaya yönelik problemler*

ki bunlar atölye ortamları, öğrenci dağılımları, derslere girecek öğretmenlerin dağılımına kadar pek çok şeyi kapsamaktadır”, “İdarecilerin sanattan anlamayan tepeden inme, siyasi yollarla gelmeleri en büyük sıkıntı” ve “Alanlara ilgisiz insanların yönetici olarak atanması” cümleleriyle ifade etmişlerdir.

Bazı öğretmenler yönetimle ilgili sorunlardan birkaçı olarak *“idarecilerin kendi konforunu düşünmesini, ücretlendirme ve ödenek konusunda keyfi davranmaları”* nı sorunlar arasında göstermişlerdir. Bununla ilgili olarak en net açıklamayı *“Okul idaresinin öğrencinin başarısını artıracak kaynak, araç-gereç yerine ödenekleri kendi konforu için harcamaktadır”* diyen öğretmen yapmıştır. Buna paralel başka bir yanıt ise *“Ücret sorunları var mesela 10 saat ilave dersler okul müdürünün anlayış ve isteğine bağlı olarak yürütülüyor. Öğretmenin fikri pek alınmıyor. Atölye dersleri blok olarak yapıldığından diğer kültür derslerine benzemiyor bazen öğrenci teneffüste dahi çalışmasını yapıyor. Bu konuda da idareciler yanlış anlamalara neden oluyor”* ifadesiyle açıklanmıştır.

Yönetimle ilgili olarak belirtilen diğer alt sorunların ise; bölüm başkanlarının muallâk durumu ve Bölüm başkanlığı sisteminin daha etkin olarak konumlandırılması, İdareciler resim öğretmenliğinden gelmiş olsalar dahi iki bölüm arasında bariz bir farkın olmasından kaynaklanan sorunlar, İdarecilerin yapıcı olmaması ve en önemli sorunlardan biri de gönderilen genelge ya da değişen yönetmeliklerle ilgili idareci kimselerin tamamıyla yoruma dayalı okul yönlendirmeleri olduğu anlaşılmaktadır.

3.2. Fiziki Ortamlar ve Kaynak Yetersizliği ile İlgili Sorunlar

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin en önemli sorunlarından biri de fiziki ortamlar ve kaynakların yetersizliği ile ilgili sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin verdiği cevaplara bakarak, özellikle binaların bu okullara göre tasarlanmamış olması, başka binaların kullanılması ya da başka bir işe yaramayan binaların bu okullar için kullanılması sorunun en kapsamlı kısmını oluşturduğu söylenebilir. Bir öğretmenin *“Kullandığımız yapılar verdiğimiz sanat eğitimini olumsuz yönde etkiliyor”* cevabı durumun ne boyutta olduğu hakkında fikir vermektedir. Çünkü binalar uygun değilse, atölyeler de uygun değildir, çalışma ortamı da yoktur ve araç-gereçler de

işlev yapamaz. Bunun sonucu olarak ise sanat eğitimi olmaz ve öğrenciler de öğretmenler de sanat eğitiminden soğur.

Sanat eğitiminde araç-gereç ve materyallerin yetersizliği ya da yokluğu bazen en önemli sorun haline gelebilir. Çünkü sanatsal uygulamalarda aletler olmazsa fikirler ve yaratıcılık görsel hale gelmez. Atalarımızın “alet işler el öğünür” ifadesi de aslında bu konuya işaret etmektedir. Bu yüzden sanat eğitiminde malzeme sorunu üzerinde durulmalıdır. Araştırmaya katılan öğretmenler de ifadelerinde bu sorunu ön sıralarda dile getirmiş ve örneğin bir öğretmen bu sorunu “*Okulların fiziki şartları okulun amacına uygun değil. Donanım açısından özellikle teknolojik araçlar açısından yetersiz. Örneğin dijital grafik dersi var ama grafik dersinin yapılacağı bilgisayarlı atölye, dijital fotoğraf makinesi, projeksiyon, tarayıcı renkli yazıcı vs. yok*” şeklinde özetlemiştir. Başka bir öğretmen ise sorunu daha ileri boyutta şöyle ifade etmiştir: “*Donanım yetersizliği yüzünden derslerin gerektiği kadar işlenememesi öncelikle fiziki ortamın iyi olmaması, çünkü bizim halen okulumuz yok, başka bir okulda eğitim veriyoruz*” benzer tarzda başka bir öğretmen ise bu sorunu “*En önemli sorunlardan biri alt yapının olmamasıdır. Okullarımızın büyük bir fiziki problemi ve malzeme eksikliği sorunu var. Bunların giderilmesi hem öğretmenlerin hem öğrencilerin motivasyonunu artırabileceği düşüncesindeyim*” cümlesi ile ifade etmektedir.

Belirtilen başka bir sorun ise kaynak yetersizliğidir. Yenilenen programlara yönelik kaynakların olmaması programın uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Bu konu en özet hali ile “*Gelen yeni öğretim programlarından önce içeriğe dair gerekli malzeme ve kaynakların örneğin dijital grafik dersinde bazı konuların işlenmesi için gerekli olan bazı grafik programlarının eksikliği ve bilişim çağında hala okullarımızda yeterli derecede bilim ve teknoloji araçlarının yetersizliği*” sorunu olarak belirtilmiştir.

3.3. Yapı ve İşleyiş ile İlgili Sorunlar

Öğretmenlerin sorun olarak ifade ettikleri görüşler incelendiğinde en önde gelen sorunlardan birini de Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin yapı ve işleyişi ile ilgili sorunlar olduğu görülmektedir (%47). Bu liseler yeni kurulmuş

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri:
Öğretmenlerin Görüşleri

ve tam olarak alt yapısı oturmadan tekrar yakın zamanda adı değişmiştir. Bu durumun getirdiği olumsuzluklar öğretmenlerin görüşlerinde sıklıkla geçmektedir. Bu sorun ile ilgili görüşlerini bazı öğretmenler *“Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin en önemli problemi bence bakanlığımızda direkt bizimle ilgili bir müdürlük ya da birimin bulunmamasıdır”* ve *“il milli eğitim müdürlüklerince mevzuatına hâkim bir yetkilinin bulunmaması”* olarak ifade etmektedir. Ayrıca bu sorun ile ilgili birçok öğretmen görüşlerini; bölüm şeflerinin bir genelge veya yönetmelikle tam olarak görev ve sorumluluklarının belirlenmeyişi, yönetmelikte netliğin olmayışı ve okulların statünün net belirlenmemiş olması, kimlik sorunu, okullar arasındaki yerinin belirsiz olması gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Bu konu ile ilgili bir görüş *“Statü net değil. Yönetmelikte şef kelimesi geçiyor oysa bu ifade meslek liselerine mahsus bir ifadedir”* şeklindedir. Bir öğretmen ise bu durumdan oldukça endişeli görülmektedir: *“Genel statünün belirlenmemesi ve uygulanan eğitim politikalarının okulların önünü kapatması açılım sağlamaması zamanla bu okullarının kapanacağına inanıyorum”*.

Verilere bakıldığında ayrıca Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri ile Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi bölümleri arasındaki ilişkinin istenen düzeyde olmadığı görülmektedir. Oysa yönetmelikte bu okulların *“öncelikle güzel sanatlarla ilgili yüksek öğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır”* ibaresi geçmektedir. Birçok öğretmen bu kurumlar arasında iyi bir iletişimin olmadığına sıraladıkları sorunlar arasında ilk başlarda yer vermiştir. Bunlardan biri *“Üniversitelerin Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinden kopuk olmaları, üniversitelerdeki ilgili bölümlerle işbirliğinin olmaması, üniversiteye yapılan gezilerde üniversitelerin ilgisizliği”* olarak ifade edilmiştir.

Bir başka sorun ise bu okulların arka arkaya hızla açılmasına rağmen amaç, işlev, eğitim politikası gibi bazı kavramların netlik kazanmamış ve dolayısı ile işlerlik kazanmamış yani pratiğe dökülmemiş olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Veriler arasındaki bir görüşe göre: *“Sanat eğitimi politikası geçmişten gelen bir anlayışla ciddi olarak ele alınmamış olduğundan bilinçli, nitelikli ve istekli öğrencilerin okuduğu sanat eğitimi kurumu olma özelliğini kaybediyor”*. Bu durum bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Örneğin okullar arasındaki çeşitli imkânlar açısından eşitsizlik (her okulun farklı şartlarda olması.), okul sayısı çok, öğrenci sayısı az

olmasından dolayı öğrenci niteliğinin düşmesi vs. ilgili görüşlere bakıldığında *“okul donanımları ve fiziki ortamlar denk olması gerekiyor. Pilot okullar seçilirken hala bir önceki pilot okulun ayarına yetişememiş okullar var”* ve *“Her ilde güzel sanatlar lisesi açılması engellenmeli. Trakya’da üç Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri var biri tam öğrenci alıyorsa diğerine alacağı öğrenci kadar bile müracaat olmuyor”* benzeri ifadelerle rastlanmaktadır.

Yapı ve işleyiş ile ilgili diğer sorunlar ise; okula verilen ödeneklerin dengeli biçimde harcanmaması, drama dersi olsun dijital grafik olsun ve diğer dersler bunlarla ilgili seminerler olmayışı, öğretmen seçiminde alana yabancı jürinin oluşması, okul başarılarının diğer okullar gibi açıklanmaması ve hizmet içi eğitimin olmayışı olarak sıralanmıştır.

3.4. Resim Öğretmeni ile İlgili Sorunlar

Araştırmada birçok öğretmen, Resim öğretmeninden de kaynaklanan önemli sorunların olduğunu belirterek bir ölçüde öz eleştirilerini yapmaktan da çekinmemişlerdir. Araştırma verileri incelendiğinde birçok öğretmenin “nitelsiz Resim öğretmeni” kavramından bahsettikleri görülmektedir. bu kavramla ilgili sorun olarak belirtilen ifadelerden bazıları; *“Yeterlilik düzeyi düşük olan öğretmenlerin görevlendirilmesi”, “okullara sınavla gelen öğretmenlerin donanımsız ve sosyal olarak olumsuz profil oluşturmaları”, “Öğretmen profili olarak kendini yetiştirip yenilemeyen sanatsal ve kültürel anlamda çağı yakalayamayan eğitimcilerin olması”, “Yetkin insanların azınlıkta oluşu, eğitim kadrosunda kalitesiz elemanların yer alması”, “Bazı eğitimciler hiçbir eleştiri yapmadan dört saati geçirmeleri en büyük sorun”* ve *“Birçok grafik tasarım programı ve teknolojisi var ama bu derse giren birçok arkadaşımız bunu takip edemiyor. Buna yönelik kursların olmayışı sorun”* şeklindedir. Ayrıca bir katılımcının *“Öğretmenlerin kendilerini yetiştirmemesi”* öz eleştirisi de dikkat çekicidir.

Veriler incelendiğinde, sanat eğitimcilerinin yol açtığı diğer bir sorunun ise aralarındaki kısır tartışmalar ve kavgalara varan tersleşmeler olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum da eğitim sürecinin sağlıklı işlemesi ve amacına ulaşması açısından oldukça önemli görülmektedir. Örneğin, bu sorunu ilk satırlarda yazan bazı öğretmenler *“Aynı işi yapan kişilerin bir arada bulunması rekabet oluşturmaktansa kavga ortamı oluşturması”* ve

“İdareci-öğretmen, öğretmene-öğretmen ve öğretmen-öğrenci iletişimsizliği ve öğretmenler arasında öğrenciye kadar inebilen tartışmalar” olarak sorunu tanımlamışlardır.

Görüşler incelendiğinde ardışık bazı sorunların; kadrosuz öğretmenlerin çokluğu, ders yükü, öğretmenler arasındaki eşitsizlik ve kültür derslerinin önemsiz olarak algılanır duruma düşmesi sorunlarıdır. Kadrosuz öğretmenlerle ilgili *“Öğretmenler görevlendirme olarak çalıştırılmak için yeterli, kadrolu çalıştırılmak için yetersiz görülüyor, bu çelişkiyi anlamış değilim”* şeklindeki görüş, konuyu içineleyen açıklamasından dolayı ilginçtir. Ders yükü ile ilgili olarak ise görüş birliği sınırlıdır. Ders yükünün sorun olması konusunda bazı öğretmenler hem fikirdir ancak sorunun içeriği irdelendiğinde bazılarının göre ders yükü az olmasından bazılarının göre ise çok olmasından dolayı sorundur. Bu da okullar arasındaki farklılığı ya da başka bir deyişle eşitsizliği çağrıştırmakta olduğu söylenebilir. Bir başka eşitsizlik de öğretmenler arasında görülmektedir. Bazı görüşlere göre, sonradan giden öğretmenlere de diğer öğretmenlerin atölyelerine eşdeğer atölyeler verilmemektedir. Önce giden iyi atölyeyi kapmakta ve bu da bir sorun oluşturmaktadır.

3.5. Öğrenci Alımı ve Sınavlarla İlgili Sorunlar

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri diğer liselerden farklı olarak özel yetenek sınavı ile öğrenci aldığı bilinmektedir. Sınav şeklinin niteliği bu okulları farklı kılmaktadır. Bu farklılık bazı sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Öğretmen görüşlerine göre bu sorunların en başta geleni kısaca yeterince başvurunun olmamasıdır. Başvurunun az olması demek nitelikli öğrencinin olmaması dolayısıyla eğitimin kalitesinin düşük olduğu anlamına gelebilir. Bu durumu bir katılımcı *“Sınava giren öğrenci sayısının az olması büyük sorun. Örneğin Kars güzel sanatlar lisesinde başvuran sayısı az olduğu için başvuran bütün öğrencileri almamız gerekiyormuş gibi idarece bir dayatma oluyor”* şeklinde ifade etmektedir. Buna paralel bazı görüşler ise *“En önemli ve tek sorun öğrenci kayıtlarının az olması. Batıya doğru gidildikçe güzel sanatlara olan ilgi artıyor. Doğu bölgelerinde ise resim ve müzik öğrenci bulmak için çalışmalar yapılıyor”* ve *“Özel yetenek sınavı öncesi yapılan ön kayıtların yeterli sayıya ulaşmaması. Yani 24 kişinin seçileceği*

sınava 30–40 en fazla 50 öğrencinin kayıt yaptırması. Çorum il merkezi göz önüne alındığında (okul ve öğrenci sayısı) yeterli değil bu rakam. Beraberinde getirdiği sıkıntı az seçenekten en iyiyi seçme sorunu” şeklindedir. Bu sorunun beraberinde taşıdığı sorun ise bir öğretmenin ifadesi ile *“Öğrencilerin alanları ile ilgili yeterli yetenek, bilgi ve altyapısı olmadan gelmeleri”*dir.

Sınavın zamanı ve şeklinin de ayrı bir sorun oluşturduğu görülmektedir. Yetenek sınavları ortaöğretim düzeyine geçiş sınavlarının tümü tamamlanıp sonuçları açıklandıktan sonra yapılmaktadır. Bu durumda yetenek sınavları potansiyel olarak, diğer sınavlarda başarılı olamamış öğrencilere hitap eder konuma düşmektedir. Nitekim öğretmen görüşlerinden de bu çıkarımı yapmak mümkündür. *“Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri, Türkiye’de resim ve müzik alanında yeterli altyapı oluşmadığı için üniversiteyi kazanamayan öğrencilerin sığındığı bir yer haline geldi”* diyen bir katılımcı bu konuyu özetlemektedir. *“Sınav sisteminde okuma anlamaya yönelik bir sınavın daha olmaması”*nın bir sorun olarak gösterilmesi ise öğrenci kalitesinin hangi boyutlara kadar düştüğü hakkında fikir vermektedir.

Sınav şekli ile ilgili diğer sorunlar ise; Eğitim fakültelerinin Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri öğrencilerine soğuk bakmaları ve bu liselerde okuyan öğrencilerin diğer liseler gibi başarı istatistiklerinin olmaması ya da açıklanmaması olarak özetlenebilir.

3.6. Eğitim Programı ile İlgili Sorunlar

Elde edilen veriler incelendiğinde eğitim programı ile ilgili bulguların önemli bir kısmında, eğitim programlarının sürekli değişmesinden ve program değişikliklerinde ya da yenilenmesinde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin görüşünün alınmamasından şikâyet edildiğine rastlanmaktadır. Yoğun olarak üzerinde durulan diğer bir sorun ise alan derslerinin yetersiz olmasıdır. Bu durumdan kaynaklanan endişesini diğer bir öğretmen *“Kültür derslerinin ön plana geçirilip sanat derslerinin pasifsiz edilmesine önlemlerin alınmasına çözümlerin bulunması gerekmektedir”* düşüncesi ile açıklamaktadır. Ayrıca diğer bazı öğretmenler de alan derslerinin ders saati sürelerinin azlığından ve kültür değerlerinin fazla olmasından yakındıklarını belirtmektedirler.

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri:
Öğretmenlerin Görüşleri

Eğitim programının hayata geçirilmesi ile ilgili başka bir sorun, okul personeli arasındaki iletişimsizlik ve uyumsuzluk olarak görülebilir. Bunun nedeni, araştırma verilerinde *“Müfredat, yönetmelik ve eğitim-öğretim faaliyetleri konusunda resim öğretmenleri, okul idarecileri, il ve bakanlık teşkilatı arasında iletişim, koordinasyon, anlayış-görüş farklılıklarının olması”* ve benzeri cevapların sıklıkla yer almasıdır. Bazılarına göre ise önemli bir sorun hazırlanan programlarla ilgili yeterli alt yapının olmaması ve programın kademeli olarak uygulamaya konmamış olmasıdır. Bu durumu bir katılımcı şu sözlerle ifade etmektedir: *“Öğrencilere sanat terimleri öğretilmeden resmin A’sı öğretilmeden C’ye geçilmesi ve sırf uyum olsun diye ithal programların önümüze konulması bir sorun”*

Araştırmaya katılan bir kısım öğretmenin eğitim programı konusunda oldukça ümitsiz olarak eleştirdiği görülmektedir. Örneğin, *“Uygulanan sanat programının çağdışı olduğunu düşünüyorum”* ve *“Yeni oturtulmaya çalışılan sistemde ve ders saatlerinin uygulamasında düz lise mantığı güdüldüğünü, programın ders çeşitliliği artışının yanında Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin genel amaçlarına uymayan özüne uymayan bir sistemin oturtulmaya çalışıldığını müşahade ettiğimi üzüntüyle belirtmek istiyorum”* bu görüşlerden bazılarıdır. Öğretmenlerin verdiği cevapların incelenmesinden çıkabilecek diğer sorunlar ise; *hazırlanan programların pilot okullarda kullanılmadan tüm okullarda kullanılması, öğrencilerin gereğinden fazla etkinlik ile enerjisinin tüketilmesi ve atölye derslerinde öğrencinin hoca olmadan atölyede çalışmaması* olarak özetlenebilir.

3.7. Sosyokültürel Çevre ve Yanlış Anlayışlar ile İlgili Sorunlar

Sanatın her çağda ve her medeniyette toplumla sıkı bir ilişkisi olmuştur. Toplumla ilişkisi olmayan bir sanat düşünülemez. Toplum ve çevre olumlu ya da olumsuz, sanatı bir şekilde etkiler. Hatta ülkenin sanat politikası bile sanat eğitimini bir ölçüde yönlendirir. Sanatın da etkisiyle oluşan sosyokültürel ortam sanat eğitimini de bir şekilde etkileyebilir. Bu sonucu araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine de sıkça yansımıştır. Örneğin, *“Bence Türkiye’de sanat anlayışının tam çıkmazda olması bu okulların bir yerde sorunudur. Ulusal bir sanat anlayışının olmayışı, dışardan etkilenmelerin çok olması bu okullarda resmi olumsuz yönde etkilemektedir.”*

Her siyasi iktidarın bu okullarda politikasının değişik olması da buna eklenebilir” cevabı sorunu oldukça genellemektedir. “Bana göre sanata yeteri kadar değer verilmemesi bütün sorunların kaynağı. Hâlbuki cumhuriyetin kurulmasından itibaren yaşadığımız süreçte neler geliştiği, sanatçılarımızın gösterdiği çabalar ülkemizi dünya çapında daha modern-çağdaş bir ülke konumuna getirecektir. Yetiştirdiğimiz öğrencileri üniversitelere, üniversiteler dünyaya açmalıyken maalesef iyi kötü bir resim öğretmeni olsun yorumlarıyla karşılaşılıyor” cevabı ve buna paralel olarak “Öğrenci başvurusu ve resim müzik derslerine ilgi veli yüzünden azdır. Bu büyük illerde tam tersi olarak karsımıza çıkıyor. Mesela Bursa’da başvuran yüzü geçerken Niğde’de otuzu geçmiyor” ifadeleri velilerden kaynaklanan bir ilgisizliği dile getirmektedir. Bu ilgisizlik sonucunda ise –yukarıdaki sorunlarda da bahsedildiği gibi- kalitesiz öğrenci sorunu ortaya çıkmakta bu yüzden de bazen bu okullar boşa kürek çeker duruma düşmektedir. Yani sosyokültürel ortamın bu okulların eğitiminde ne kadar etkili olduğu oldukça açıktır.

Bu başlık altında gösterilebilecek sorunlar anlamında bazı öğretmenlerin görüşleri ile diğerlerinin de görüşlerine tercüman olabilecek cümleler bazı anlatımlar gösterilebilir. Bunlar; *“Halen daha Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin nasıl bir eğitim verdiği onun diğer okullardan nasıl bir farkı olduğu halkımız tarafından bilinmiyor, kendini tam olarak tanıtamadı”, “En önde gelen sorun öğrencilerimize ve bize bakış açısidir. Yönlendirici değil sabitleyici zihniyetle yaklaşılması”, “İlköğretimde yapılan aile ve öğretmen yönlendirmelerinin sağlıklı yeterli düzeyde olmamasından dolayı başvuru sayısı az olması”, “Bu okulların yurt genelinde tanınmamış olması ve halen kız meslek liseleriyle karıştıranların olması” ve “Ailelerin yeterli ve gerekli bilgiden yoksun önyargılı yaklaşımları. Sanatsal yaratımların toplumdan henüz destek görememesi”* olarak gösterilebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

Doğru ve etkili bir sanat eğitimi verilebilmesi; iyi yetişmiş öğretmen, iyi fiziki koşullar ve iyi hazırlanmış bir öğretim programına sıkı sıkıya bağlıdır (Özsoy, 2002: 70). Bu araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında sorunların bu üç kavramdan her biri ile yakından ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri:
Öğretmenlerin Görüşleri

Sorunlar birbiri ile bir zincirin halkaları gibi de iç içe görülmektedir. Hem Resim öğretmeni, hem fiziki koşullar hem de öğretim programına bağlı ciddi sorunların olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sorunların daha ötesinde ise ülkemizin sanat ve eğitim politikasının yeterince netleşmemiş olmasıdır. Bu durum sosyokültürel çevre ve sanat eğitimi hakkındaki yanlış anlayışlar (sanat yetenekliler içindir, gereksiz derstir, sadece uygulamadır vs.) ile birleşince Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri ölü doğan çocuk durumuna düşmektedir. Yaşanan sorunlar köklü çözüme kavuşması için öncelikle bu eğitim kurumunun amaçları net olarak belirlenmeli ve bu amaçlar doğrultusunda eğitim verebilmesi için gerekli koşullar sağlanmalıdır.

Sanat eğitiminin kendine has öğretim yöntemleri, ölçme değerlendirme yöntemleri ve uygulama biçimleri vardır. Alan dışından bir öğretmenin sanat eğitimi gerektiği gibi yürütemeyeceği herkesçe kabul edilebilir bir gerçektir. Bu gerçek ne kadar inandırıcı ise aynı şekilde sanat eğitimi veren bir kurumu, okulun esas odaklandığı eğitim alanı dışından bir eğitiminin sağlıklı bir şekilde yönetmeyeceği de o kadar gerçektir. Bu konu araştırmaya katılan birçok öğretmenin de özellikle vurguladığı ve sürekli canlı olan bir sorun olduğu açıktır. Yönetimin alandan birinin elinde olması birçok sorunu baştan çözebilir. Bu yüzden ivedi olarak Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri yönetmeliğine ilgili bir madde konulmalı ve idareciler kesinlikle alan disiplinini almış kişilerden seçilmelidir. Böylece, okulun amaçlarının tam olarak belirlenmiş ve koşulların sağlanmış olması ile idarecilerin alandan sağlanmış olması sonucunda "Yapı ve işleyiş ile ilgili sorunlar" başlığı altında değinilen sorunların da önemli ölçüde önüne geçilebilir.

Fiziki sorunlara ülkemizdeki tüm öğretim kurumlarında rastlanabilmektedir. Ancak sanat eğitiminde fiziksel sorunlar daha önemli konuma düşebilmektedir. Çünkü sanatsal uygulamalar belirli şartlar altında ve birtakım malzemeler olmadan gerçekleşmemektedir. Söz konusu okullar özellikle sanat eğitimi üzerine odaklandığına göre bunlarda yaşanan fiziksel imkânsızlıklar amaçlarına ters düştüğünden hoş karşılanmasa gerek. Öğretmen ve öğrencilerin motivesini ve dolayısıyla sanat eğitiminin niteliğini direkt etkileyen bu etmenler göz ardı edilmemelidir.

Sanat eğitimcileri bir yönü her zaman sanatçılığa dönük duyarlı ve hassas bireylerdir. Eğitimin yürütücüsü olan ve eğitimde kaliteyi önemli

ölçüde etkileyen bu bireylere karşı onore edici tavırlarla yaklaşılmalı ve ardışık seminerler, paneller gibi hizmet içi etkinliklerle desteklenmelidirler. Eğitim programları yapılırken öğretmenlerin görüş ve önerileri alınmalı, sorunları dinlenmeli ve programın söz sahibi oldukları kendilerine hissettirilmelidir. Ayrıca yetenek sınavlarının tasarlanması, yürütülmesi ve okulların tanıtılması da öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilmelidir. Bu sayede öğretmenler okullarını sahiplenecek ve amacına ulaştırmak için çaba sarf edecektir.

Kaynakça

Ashton, D. (2001). *Picasso Konuşuyor*. (Çev: Mehmet Yılmaz - Nahide Yılmaz) Ankara: Ütopya Yayınevi.

Ayaydın, A. (2007). "Pedagojik Eleştiri Örneğiyle Çocuk Resimlerinin Değerlendirilmesi", *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı* (2.Cilt).Ankara: Detay Yayıncılık. (Gaziosmanpaşa Üniversitesi, TOKAT)

Binbaşıoğlu, C. (1994). *Genel Öğretim Bilgisi* (7.Baskı), Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Buyurgan, S. (2000). "Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim Bölümü Mezunlarının Yüksek Öğrenimdeki Başarı Durumları İle İlgili Bir Değerlendirme", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19, 32-42

Çellek, T. (2009). "Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Genel Sorunları Ve Öneriler",http://kavramsalsanat.blogcu.com/anadolu-guzel-sanatlar-liseleri-genel-sorunlari-ve-oneriler_1820038.html (Erişim Tarihi: 25.07.2009)

Çellek, T. (2009). "Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Kimlik Sorunu", <http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=204> (Erişim Tarihi: 20.07.2009)

Edman, I. (1998). *Sanat ve İnsan*, (Çev: Turhan Oğuzkan) İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Ekinci, Y. (1987). *Orta Öğretimde Öğretmenlerin Niteliklerini Artırıcı Tedbirler, Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu*, Ankara 8-11 Haziran

Erinç, S. M. (2004). *Sanat Psikolojisine Giriş*. Ankara: Ütopya Yayınevi

Fischer, E. (1993). *Sanatın Gerekliliği*. (Çev: Cevat Çapan) Ankara: Verso Yayıncılık.

Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri:
Öğretmenlerin Görüşleri

- Geiger, M. (1985). *Estetik Anlayış*. (Çev: Tomris Mengüşoğlu) İstanbul: Remzi Kitabevi
- Genç, A. (2004). *Resim-İş Öğretmenliği Programına Yeni Bir Bakış. II. Sanat Eğitimi Sempozyumu (Bildiriler Kitabı)*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Gombrich, E.H. (2007). *Sanatın Öyküsü*. (Çev: Erol Erduran - Ömer Erduran) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kavuran, T. (2003). "Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programlarının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 13, (2), 167–190.
- Kuspit, D. (2006). *Sanatın Sonu*. (Çev: Yasemin Tezgiden). İstanbul: Metis Yayıncılık
- MEB. (2009). "Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği" http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27260_0.html (Erişim Tarihi: 30.07.2009)
- Özmenteş, S. (2009). "Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Öğrencilerinin Çalgı Eğitimindeki Sorunları ve Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişkiler". <http://www.mavi-nota.com/index.php?link=yazi&no=1326> (Erişim Tarihi: 15.07.2009).
- Özsoy, V. (2002). "Resim-İş Öğretmeni Eğitimine Yönelik Lisansüstü Programlarda Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi". *Sanat Eğitimi Sempozyumu*. Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi
- Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Zirve Ofset.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Teknikleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.